

Spis treści

Wstęp	13
------------------------	-----------

Rozdział I

Wanda Badura-Madej

Podstawowe pojęcia teorii kryzysu i interwencji kryzysowej	15
---	-----------

1.1. Potoczne rozumienie terminu „kryzys”	15
1.2. Psychologiczne rozumienie kryzysu	16
1.2.1. Definicja kryzysu	16
1.2.2. Rozpoznawanie kryzysu	17
1.3. Rodzaje sytuacji kryzysowych	17
1.3.1. Kryzysy przemiany	18
Klasyczna teoria kryzysu Caplana	18
Poznawcza koncepcja kryzysu Lazarusa	19
Psychoanalityczna teoria rozwoju osobowości Eriksona	19
1.3.2. Kryzysy sytuacyjne (traumatyczne)	22
Przebieg reakcji kryzysowej w kryzysach sytuacyjnych	22
1.3.3. Kryzysy chroniczne	23
1.4. Radzenie sobie z kryzysem	24
1.4.1. Mechanizmy radzenia sobie według Eriksona	24
1.4.2. Strategie radzenia sobie według Janisa i Manna	25
1.4.3. Mechanizmy radzenia sobie według Lazarusa	25
1.4.4. Radzenie sobie z kryzysem według Caplana	26
1.4.5. Korzystanie ze wsparcia społecznego jako sposób radzenia sobie	27

1.5. Interwencja kryzysowa	27
1.5.1. Definicja	27
1.5.2. Na czym polega interwencja kryzysowa?	27
1.6. Podsumowanie: podstawowe zasady teorii kryzysu i interwencji kryzysowej	28
Bibliografia	30

Rozdział II

Jadwiga Piątek

Symptomatologia i analiza kryzysu	33
2.1. Czynniki wywołujące kryzys	33
2.1.1. Identyfikacja czynnika kryzysowego	33
2.1.2. Właściwości zdarzenia wywołującego kryzys	34
Natura zdarzenia	34
Nagłość wystąpienia	34
Czas trwania	35
2.1.3. Znaczenie identyfikacji wydarzenia wywołującego kryzys	36
2.2. Przebieg reakcji kryzysowej	37
2.3. Rozpoznawanie reakcji kryzysowej	39
2.3.1. Ogólny wygląd	40
2.3.2. Stan somatyczny i reakcje fizjologiczne	40
2.3.3. Zmiany świadomości	41
2.3.4. Zaburzenia motoryki	41
2.3.5. Stan emocjonalny (ocena jakości emocji i stopnia kontroli nad emocjami)	41
2.3.6. Przebieg procesów poznawczych	42
2.3.7. Dezorganizacja osobowości	43
2.4. Ostra faza kryzysu	45
2.5. Czynniki wpływające na przebieg reakcji kryzysowej	47
2.5.1. Predyspozycje osobowościowe	47
2.5.2. Tło zdarzenia kryzysowego	49
2.5.3. Pustka społeczna: brak społecznego wsparcia	50
2.6. Podsumowanie	52
Bibliografia	52

Rozdział III

Elżbieta Leśniak

Interwencja kryzysowa	55
3.1. Historia interwencji kryzysowej	55
3.2. Definicja interwencji kryzysowej	56
3.3. Cele i charakterystyczne cechy interwencji kryzysowej	58
3.4. Etapy interwencji kryzysowej	59

3.4.1. Tworzenie kontaktu emocjonalnego i relacji terapeutycznej	59
3.4.2. Zbieranie informacji	60
Analiza systemu wsparcia społecznego.	61
3.4.3. Rozwiązywanie problemów związanych z kryzysem . . .	63
3.5. Zapis interwencji	64
3.6. Specyfika telefonicznej interwencji kryzysowej	66
3.7. Osoby w kryzysie sprawiające pomagającym szczególne trudności	67
3.8. Podstawowe umiejętności pomagającego	69
3.9. Podsumowanie	69
Bibliografia	70

Rozdział IV

Elżbieta Leśniak

Modele ośrodków interwencji kryzysowej	73
4.1. Rozwój ośrodków interwencji kryzysowej	73
4.2. Formy pracy ośrodków interwencji kryzysowej	74
4.3. Zadania ośrodków interwencji kryzysowej	76
4.4. Organizacja ośrodków interwencji kryzysowej	76
4.4.1. Czas pracy ośrodków	76
4.4.2. Źródła finansowania	77
4.4.3. Struktura ośrodka	77
4.5. Wojewódzki Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Krakowie jako placówka modelowa	77
4.5.1. Założenia pracy Ośrodka	78
4.5.2. Podstawowe elementy działania Ośrodka	78
4.5.3. Zasady organizacyjne i formy działania Ośrodka	79
4.5.4. Problemy zgłaszających się do Ośrodka	81
Bibliografia	81

Rozdział V

Elżbieta Leśniak, Agnieszka Dobrzyńska-Mesterhazy

Rodziny w kryzysie: diagnoza i interwencja kryzysowa	83
5.1. Wprowadzenie	83
5.2. Stres a kryzys w rodzinie	84
5.3. Rodzaje kryzysów	85
5.3.1. Normatywne kryzysy rozwojowe w rodzinie	85
5.3.2. Czynniki wpływające na przebieg normatywnego kryzysu rozwojowego w rodzinie	87
5.4. Diagnoza reakcji kryzysowej w rodzinie	87
5.4.1. Zmienne reakcji kryzysowej: Model Typologiczny. . . .	87
Czynniki wywołujące kryzys.	88

Zdolności regeneracyjne rodziny.	89
Typ rodziny.	89
Źródła odporności rodziny: jej umiejętności i zasoby	89
Indywidualna ocena wydarzenia krytycznego.	90
Globalna ocena wydarzenia krytycznego.	90
Wzorce rodziny związane z rozwiązywaniem problemów i radzeniem sobie.	91
5.4.2. Typologia rodzin.	91
Typologia rodzin regeneracyjnych.	91
Typologia rodzin sprężystych.	93
Typologia rodzin rytmicznych.	94
5.5. Podejścia terapeutyczne do zaburzeń w rodzinie.	94
5.6. Interwencja kryzysowa wobec rodziny w kryzysie.	96
5.6.1. Cel interwencji.	96
5.6.2. Diagnoza kryzysu w rodzinie.	96
Ocena rozmiarów kryzysu.	97
Bibliografia.	101

Rozdział VI

Elżbieta Leśniak, Agnieszka Dobrzyńska-Mesterhazy

Kryzysy małżeńskie: diagnoza i interwencja kryzysowa.	103
6.1. Fazy tworzenia związku.	103
6.2. Definicja kryzysu w małżeństwie.	104
6.3. Kryzysy małżeńskie według koncepcji utraty.	106
6.3.1. Etapy reakcji żałoby.	106
6.4. Zgłaszane przyczyny kryzysów małżeńskich.	108
• 6.5. Cele interwencji wobec pary.	109
6.6. Warunki interwencji kryzysowej wobec pary.	109
Bibliografia.	112

Rozdział VII

Agnieszka Dobrzyńska-Mesterhazy

Przemoc w rodzinie: diagnoza i interwencja kryzysowa.	115
7.1. Przemoc wobec kobiet.	115
7.1.1. Rozpowszechnienie zjawiska przemocy wobec kobiet.	116
7.1.2. Mity społeczne.	116
7.1.3. Definicje przemocy.	118
7.1.4. Rodzaje i formy przemocy wobec kobiet.	119
7.1.5. Diagnoza przemocy wobec kobiet.	119
7.1.6. Diagnoza mechanizmów przemocy.	121
7.1.7. Diagnoza cyklu przemocy.	122
7.1.8. Psychologiczne skutki pozostawiania w sytuacji przemocy.	123
7.1.9. Pomoc dla kobiet krzywdzonych.	123

7.1.10. Interwencja kryzysowa	124
Ocena zagrożenia oraz stanu fizycznego i psychicznego ofiary	124
Zrozumienie reakcji ofiary	124
Przywrócenie poczucia kontroli	124
Uruchomienie zasobów	125
Układanie planu	125
7.1.11. Długoterminowe formy pomocy	126
Psychoterapia	126
Grupy wsparcia	127
7.1.12. Doświadczenia własne Ośrodka	127
7.1.13. Przypadek maltretowanej kobiety	128
7.2. Przemoc wobec dzieci	131
7.2.1. Historia profesjonalnego zajmowania się przemocą wobec dzieci	131
7.2.2. Rodzaje przemocy wobec dzieci	132
Przemoc fizyczna	132
Zaniedbanie	132
Przemoc emocjonalna	132
Przemoc seksualna	133
7.2.3. Przyczyny przemocy wobec dzieci	134
7.2.4. Interwencja kryzysowa w sytuacji przemocy wobec dzieci	134
Postępowanie w przypadku podejrzenia o seksualne nadużycie dziecka w rodzinie	135
Etapy diagnozowania	135
7.2.5. Podsumowanie	138
7.3. Przemoc wobec osób starszych	139
7.3.1. Rodzaje przemocy wobec ludzi starszych	139
7.3.2. Motywy stosowania przemocy wobec osób starszych	140
Bibliografia	143

Rozdział VIII

Wanda Badura-Madej

Traumatyczne wydarzenia życiowe: diagnoza i interwencja kryzysowa

wa.	145
8.1. Rozwój wiedzy na temat wydarzeń traumatycznych	145
8.2. Koncepcja stresu i reakcji posttraumatycznej	147
8.2.1. Sytuacje traumatyczne	147
8.2.2. Reakcja i zaburzenia posttraumatyczne	148
8.2.3. Inne objawy reakcji posttraumatycznej	150
8.3. Częstość występowania traumatycznych wydarzeń	151

8.4. Typowe reakcje w sytuacji katastrofy.	151
8.5. Pomoc osobom po traumatycznych wydarzeniach	152
8.5.1. Podstawowe założenia pierwszej pomocy psychologicznej osobom po traumatycznym wydarzeniu.	153
Bibliografia.	154

Rozdział IX

Wanda Badura-Madej

Problematyka utraty, sierocenia i żałoby w praktyce interwencji

kryzysowej.	157
9.1. Czym jest żałoba?	157
9.2. Przejawy żałoby.	158
9.3. Stadia procesu żałoby.	159
9.4. Żałoba antycypowana	160
9.5. Nietypowy przebieg żałoby.	161
9.5.1. Wzorce nietypowego przebiegu żałoby.	161
9.5.2. Psychologiczne mechanizmy nietypowego przebiegu żałoby.	162
9.5.3. Czynniki ryzyka wystąpienia nietypowych objawów żałoby.	163
9.6. Żałoba w rodzinie.	164
9.6.1. Zadania rodziny w sytuacji żałoby.	164
9.6.2. Czynniki wpływające na przebieg żałoby w rodzinie ..	165
9.6.3. Żałoba u dzieci	166
9.7. Inne utraty.	167
9.8. Interwencja kryzysowa w żałobie.	167
9.8.1. Interwencja kryzysowa we wczesnym okresie żałoby ..	168
9.8.2. Terapia kryzysowa w przypadkach nietypowego przebiegu żałoby.	171
9.9. Inne formy pomocy dla osób w sytuacji utraty i żałoby: grupy wsparcia	171
9.9.1. Doświadczenia własne Ośrodka	172
Bibliografia.	173

Rozdział X

Wanda Badura-Madej, Agnieszka Dobrzyńska-Mesterhazy

Interwencja kryzysowa w przypadku zachowań samobójczych.

10.1. Zachowania samobójcze	175
10.1.1. Syndrom presuicydalny.	176
10.2. Wskaźniki demograficzne samobójstw.	177
10.3. Stereotypy społeczne na temat samobójstw.	178
10.4. Diagnostyka i rozpoznawanie czynników ryzyka próby samobójczej.	179

10.4.1. Czynniki ryzyka próby samobójczej	179
10.4.2. Cechy wysokiego ryzyka samobójstwa	180
10.4.3. Diagnoza czynników ryzyka	180
10.5. Interwencja kryzysowa w sytuacjach związanych z samo- bójstwem	182
10.5.1. Cele interwencji kryzysowej	182
10.5.2. Interwencja kryzysowa w różnych rodzajach zach- owań suicydalnych	182
Interwencja kryzysowa w sytuacji ostrzeżenia o za- miarze próby samobójczej	182
Interwencja w przypadku próby samobójczej	183
10.6. Pomoc rodzinie osoby po próbie samobójczej	183
10.6.1. Cele interwencji kryzysowej w rodzinie osoby po próbie samobójczej	184
10.6.2. Diagnoza rodziny osoby po próbie samobójczej	184
Rodzina przed próbą samobójczą	184
Rodzina po próbie samobójczej	185
10.6.3. Przebieg interwencji kryzysowej	185
10.7. Interwencja kryzysowa w sytuacji dokonanego samobój- stwa	187
10.8. Emocjonalne problemy terapeutów udzielających pomocy osobom po próbach samobójczych	190
10.9. Podsumowanie	190
Bibliografia	191

Rozdział XI

Wanda Badura-Madej, Jadwiga Piątek

Stres związany z pomaganiem ludziom w kryzysach	193
11.1. Cechy pracy metodą interwencji kryzysowej	193
11.2. Optymalne cechy pracownika interwencji kryzysowej	195
11.3. Obciążenia i koszty osobiste uprawiania zawodu	196
11.3.1. Sytuacyjne i osobowościowe źródła stresu w pracy ..	196
11.3.2. Wypalenie zawodowe	197
11.3.3. Psychologiczne skutki pomagania ofiarom trauma- tycznych wydarzeń: zespół „zmęczenia współczu- ciem”	199
11.3.4. Psychologiczna koncepcja tzw. zastępczej traumy ..	200
11.4. Radzenie sobie z obciążeniami pracy	202
Bibliografia	204

Słowniczek ważniejszych terminów	205
---	------------